U
3

RS
C

No(36)

RS
C

Nazirs poems on Sàdi's Karima

3/6) ~~Karima of Sàdi~~

in Hindustani. MS. 16 lines to the page double column; Shikasta nistaliq. Hastabik. ~~Paper cover~~; dated 1242 A.H. Folios 28. Size 8½ x 5½

1027

یا فتاح

تتبعه پند نامه حضرت شیخ سعدی

از میان نظر اکبر آبادی

PLEADER DHOLPUR
RAM CHUNDER BHARGO
31.DEC.84
No.
AGRA.

ہوالرکات

بدا بسم اللہ الرحمن الرحیم

سدا اول سہی ای مومن پاک باز وضو کر کی بدہ بخ وقتی نماز
بوقتِ مناجات باصد نیاز بیہہ کہہ اپنی تہون کو کری دراز

کریا بہ بخشای بر حال ما
کہ ہستیم اسیر کمندِ ہوا

الہی تو ستار غفار ہے میرا ہان گناہون کا کار ہے
نہ اس جا بہ کوئی مدد کار ہے اب اس بیکسی مین تو ہی یار ہے

ندارم غیر از تو فریاد رس
تو ہی عاصیان را خطا بخش بس

ہوی

ہوئی جرم مجہہ سی صغیر و کبیر بڑا ہون کہ ہون نین ہو کرا سیر
تو ہیکا الا کل شیٔ قدیر بس آکی کو اب یا علیم و خبیر

بکہد ار مار از راہ خطا
خطا در گذار و صوابم نما

میرا دوست ہی وہ جو خیر الوریٰ محمد نبی یا لک دوسرا
کہان وصف ہو مجہہ سی اوسکا ذرا ولیکن میری ہی ہی التجا

زبان تا بود در دہان جا بگیر
ثنای محمد بود دلپذیر

وہ شاہِ دو عالم امیر الامم نبی واسطہ جسکی لوح و قلم
ملایک چہون جسکی ہر دم قدم کرون رتبہ اوسکی مین کیا رقم

حبیبِ خدا اشرفِ انبیا
کہ عرش مجید اوسکا بود مسکا

اگرچہ وہ پیدا ہوا خاک پر ولیکن ہی خاک سی سر وہ افلاک پر
میرا جی فدا اوس تن پاک پر تصدق ہو مین اوسکی سر تا کمر

سواری جہانگیر گیران براق

سفیدی نی ولا سیاہی کو دہو — نئی ہین رنگ بن کی بچہہ مین بیہی

چل ای مست اب تک تو ہشیار ہو — یہہ کیا قہری ایدل زشت خو

چہل سال عمر عزیزت گذشت
مزاج تو از حال طفلی نگشت

کیا تو نی نامہ عمل کو سیاہ — او تہا یا نہ دنیا سی کچہہ زاد راہ

تجہی اپنی غفلت پہ ای کچہہ نگاہ — غرض اور تو کیا کہون بچہہ سی لی آہ

ہمہ با ہوا و ہوس ساختی
دمی با مصالح نہ پرداختی

رہا عمر پر تو نہ مین اسیر — کر اب کچہہ رہائی کی فکر ای شریر

گمان اجل مت نکالی ای تیر — اگر کچہہ سمجہہ ہی تو ہر گز نمیر

مکن تکیہ بر عمر ناپایدار
مبابش ایمن از بازی روزگار

کرم کی مین کیا کیا ہون جو بیان — کرم کی ہین مداح اہل جہان

کرم ہی نیکو نامی جاودان — جو طبع فہم ہی تو یہہ تحقیق جان

دلا ہر کہ بنہاد خوان کرم
بشد نامدار جہان گوم

تواضع کی خوبی ہو کیا کیا بیان — یہہ بہتر ہنر کا ہی زود ہان

جو کرتا ہی رسم تواضع بیان — او سی دوست رکہتی ہین اہل جہان

دلا کر تواضع گزین اختیار
شود خود ودنیا ترا دوستدار

جو چاہی یلین بخیر اخلاص مند — تو کر بیان تواضع کی تا بین دو چند

جہان و یسین ہی دوستدار سند — او نہین نی کیا ہی یہہ نکتہ بلند

تواضع بود مایہ دوستی
کہ عالی بود پایہ دوستی

اگر ہی تمنی دل مین یہہ مدعا — کہ عالم مین رتبہ ہو تیرا بلند

تواضع کیا کر تو اے دلربا — ہر ایک اہل معنی نی ہی یہی کہا

تواضع کند مرد را سرفراز
تواضع بود مردران را طراز

بدن تو نی بانا جوانان کا — تو ہر گز نکر کام حیوان کا

بدر اش ہوئی تکل اب نشانی — تواضع ہی باعث ہر بہبودانی کا

تواضع کند ہر کہ ہست آدمی
نہ زیبد رآمودم بجز مردمی

مدّی عمر تو دولت کمی ز خوبان — ولی ده تواضع کمی ز عزوشان

که بیان زیب اورسپر فردوسی دانست — کمان بزرگمهر ای جهان

تواضع کلید درجنت است

سرفراز و جاه دارست است

تواضع کریما اگر جو تو یار — مدّی کا بیزا سب بین عزوقار

دکهاوی کا جنت کی تجکمی بهار — بیه بغیر ی اس بیت سین آشکار

تواضع بود حرمت افزای تو

گشند در بهشت برین جای تو

اگر ی جا نهین تو حشمت پناه — تو اسمین مدّی کا تیرا عزوجاه

تواضع ی خورشید اور تو ی ماه — یقین کر ی دل مین ی اشتباه

تواضع زیادت کند جاه را

که از مهر بر تو بود ماه را

اگر جا ئی تجکمی بیان اعتبار — بزرگی یی اور بدی افتخار

کرین تجکمی دل سین ی آرزو نیست خوار — تو اسکو هین جان ای غمگسار

تواضع عزت کند در جهان

کرای نوش بخش دلها جو جان

دل انیز هن تخم تواضع کهر بو — عمل کی تبر کشت جیب سبز بو

تواضع بغیر ایکدم تو نه کهو — یهی یاد رکهه دل مین ی نیک خو

کسی را که عادت تواضع بود

ز جاه و جلالش تمتع بود

ملی تجهه سین جو اوس سری جاک اوله — کهلا تجهه دل کهر اور تو بی کهلا

تواضع کهر رکهه بری منتظر — جو جاہی بلندی تو اوی صاف دل

تواضع مدار از خلایق دریغ

ز گردن کشان بر کشند جو تیغ

ملا هی جنین عقل مین اختصار — دری جنکی رتبی مین یا جه ناز

ترسی سری دالی کهر جنکی مین بار — یهی بات هی سب مین بهتر شعار

تواضع کند هوشمند گزین

نهد شاخ پر میوه سر بر زمین

نهین یا بی رکتا جو یان سیم وزر — اوورا و سی مین تواضع کا جوهر

بهید او نکهی کتب مین بسا و بحر — مدّی خولی او کسا ی اسمین نکر

کسی را که گردن کشی در سر است

تواضع از و یا فلک خود شر است

تواضع جوئی ہی اس جا پیر دو تنہی ملک تنہی خوارد و کیر
دی موتی ہی ہر جا بہت و بلند جود یکیا تو تنہی ہی بیہ باس انظیر

تواضع از کردن فرازان نکوست
گدا گر تواضع کند خوی اوست

تکبر جوکر تای بیان ہر کوئی وہ کہنی ہی آخر کس شرمندہ لکی
تکبر سے ہر ایک نی دانی تای اکر ہر تو عاقل تو بہوئی بی بے

تکبر ملک زینہار ای پسر
کہ روزی زد بہیس در ای پسر

تکبر جوکر تای بیان اختیار وہ رتنای لوکی کی تقرب نہی جوار
خطا ادنی سے رانہی تنی اصل و قدر ہی ماور کہ دلیل ای ہوشیار

کسے را کہ خصلت تکبر بود
سرش پر غرور و تصور بود

تکبر سے توہای خواشتا ہا وہ بیکانہ خلقاں ہی دور ہا ہا
تکبر سے کر خوف ای یار من تکبر نہ آرستی کہنی تا کجا

تکبر عزازیل را خوار کرد
بزندان لعنت کرفتار کرد

کرم مین وہ خوبی ہی ای مہربان کہ ہوتا ہی جسکا ہر ایک جا بیان
زبان بی رقمبی قلم بی بیان کری تو کرم تو یقین اسکو جان

کرم نامدار از جہانت کند
کرم کامکار امانت کند

کرم کی بہت خوب ہی رسم وراہ کرم کی ہر ایک وقت ہی واہ واہ
کرم بی ہی عیش و طرب عز و جاہ یہ تسبیب ہی ای صاحب دستکاہ

کرم مایہ شادمانی بود
کرم حاصل زندکانی بود

کرم بیان جنہون تی کیا ہی مدام وہی ہو بزرکی بی ہی نیکنام
او نہین لوک کرتی ہین حق کو سلام کرم کا نہایت بڑا ہی مقام

ورای کرم در جہان کار نیست
وزین کرم ترہیچ بازار نیست

کرم خبکو دنیا مین ایا پسند ہوئی ہین جہانمین وہی ہی سربلند
کرم کا ہی پیشہ بہت ارجمند جہان تک ہو تجہہ بی توای ہوشمند

دل عالم از کرم تازہ دار
جہان را بہ بخشش پر آوازہ دار

کرم بین جور کہتی ہین اپنا قیام تو او لکہایی رتنہایی دنیا مین نام

نظیر اب تجہین ہی یہ لازم ہوا ہر ایک بہر دن داد اور جود و سخا

ہمہ وقت تو در کرم مستقیم

کہ ہست آفرینندہ جان کریم

سخاوت کی دنیا مین ہی جسکی جاہ تو او سر نہایت ہی فضل الٰہ

بڑی طالع اوسکی ہین صعب پناہ یہی بیت ہر اس سخی کی گواہ

سخاوت کند یک نخت اختیار

کہ مردار سخاوت شود نخت یار

خدایی اگر نجکو زری دیا تو کہا تو بہی اور غیر کو بہی کہلا

جو ہونا ہی نجکو ہر امل عطا تو مقدور تک اپنی اس دل رہا

لطیفہ سخاوت خدا گیر ہاتہ

در اقلیم لطف و سخا میر ہاتہ

خدا کی عنایت ہی جسکی اور سخاوت کا وہ سیکہتا ہی ہنر

بڑی قدر ہی اوسکی اس زمرہ در اسی ہی نظر اوسکی رتبہ پہ کر

سخاوت بود کار صاحبدلان

سخاوت بود پیشہ مقبلان

سخن جب تو دنیا مین ہوگا بیان تو سب عیب تیری رہین گی نہان

کوئی بہی نہ بجہکو ستاوی گا یہان یقین کر یہ دلسی ای مہربان

سخاوت مس عیب را کیمیاست

سخاوت ہمہ درد ہا را دواست

سخاوت جو کرتی ہین یہان اختیار تو ہین وہان ہر جہان مین ہوشیار

نظیر اب ہو تو بہی سخاوت شعار بہلا اپنا جاہی تو اوسکا دو سنوار

تو ما تواں از سخاوت بری

تو ہر جا کہ خواہی ز سخاوت بری

بنجی کاشتہ ہی حسن نے یہا وہ ہوتا ہی یہان کنج کا روزہ

نہر اوسکو دولت سی علیا فرا یہ بگشتہ ہی اہل سخن نے کہا

اگر چرخ گردد بکام بخیل

ورا قبال یابد غلام بخیل

سوا اسکے یہہ بہی ہی رقم کہ نام اوسکا نیکی سے ہین صبح دم

سمجہتے ہین دریوزہ گو سے ہم محبت ہین دام و درم

اگر در کفش گنج قارون بود

وگر تا بعیشر ربع منکر بود

جو خدمت بندهٔ او شد بزرگ‌ش دارد ایزدان — وگرنه ملک و مال او شود ناچار بر یزدان

تو اسپین بزرگی کار به یزدان گذار ای دل — اگر بخشد ترا حاجت روا بخشد به آسانی

نکند انتقال حال نیکان

بود نام بد و مال نکویان

وه دنیا چنین گوی بدا مالدار — ولیکن وه نظر و نیز بوقار

ذلیل او شکسته‌تر ز من او را خوار — نهد قدر او شکسته نهد بر او بار

بخواب ار جوانمرد تو گر حال
بخواری جو مفلس خونکو شمال

اگرچه ریاضت برد او نکاهد — عبادت بین کنجی ز رنج و محن

بود زنده گر تا بود دل شکسته — ولی شاهد او نکاهد به شخص

بخواب ار بود زاهد و بحر و بر
بهشتی نباشد بحکم خبر

جوزی ترا بیش باشد ز هر یار — تو کم گیر و عزت شمر هر نکویان

نجلی بین بود نکوتر از یاران — تطیر اس شخص کو تو بخفتو جان

سخنیان ز اموال بر نخورند
بجیلان غم و رنج و زر نخورند

بهشت آنجا که آزاری نباشد — وه گر تا آخر بودی زمینی

چو دانی که نکند جز نکویی — ولیکن بهتر آن باشد که بینی

نکند نود عادت جاهلان

نکند ماید ز خاصیت دلان

نهد بر نقطه او را هوشمندان — نکهد بر سر او عاقلان کی خفتند

نهد چشتر بر نکند که جان — میان اس شخص کو نهد بر مثال

نکند ماید ز دانا پسندد

خوب آید این نیکی هوشمندد

نکند کی او را ز راه جان — نهد رفتار نکبت بیند بر

نکند نکر او میان اهل جان — نهد نکته بزرگی کار بر محال

نکند بود مایهٔ بدبری

نکند بود اصل بدگوهری

نکند کی چنین قباحت بر ایشان — شنا تو بی نکته نکته تو اکثر ایشان

سمجهه بوجه کرمت کز ایشان — تطیر اس تعجب بین بر او میان

چو دانی نکند چرا همی کنی
خطا بر خطا و خطا می کنی

خبر دولت علم کتر هز نهان — دی بخط دولت بی گاه بیان
هوش اور بوکت کی مت تجاب — چو جای فضیلت توش فرمان
بنی آدم از علم یابد کمال
نه از حشمت وجاه مال ومنال
فضایل کی تجھکو اگر ہو ہوس — تو پہلی تلک علم سیکھ کر نہ بس
وگر حرفت جاہی ارنگتہ ارس — تو پر جاہ پیدا ہو تا ہر نفس
چو شمع از پئی علم باید گداخت
کہ بی علم نوان خدا را شناخت
تھی علم تحصیل کر مای بات — سلامش اسیر کہ کہنی سر میان
اسی سلا تو خواہش ہی رہ ہر ات — دی سی تقدیر جاتی ہی ہر بات
طلب کردن علم شیر بر تو فرض
دگر واجب است ہیش قطع تو عرض
بیہ طلبہ دولت علم کاہی از — کہی خوہ اسکر جوش وسحر
بدی دسیلم اوری سے خط — جو بی علم ہی کا سمجھنی نکر
خردمند باشد طلبگار علم
کہ گری است پیوستہ بازار علم

اسی فن کی کتر ہز بے حساب — اسی کی کتابوں ہی قہاب قہاب
اسی سی دلاب اسی سی شتاب — تو لفظم ہیز اسی خط اشتہاب
بر و دامن علم کیر استوار
کہ علمت رساند بدار القرار
اسی سی حاروف کی تحریر ہے — اسی سی حقایق کی تقریر ہے
اسی سی حابی کی تعبیر ہے — نیی کہ بخبر کی جاگیر ہے
کسی کو نہ شد در ازل کجستیار
طلب کردن علم را فضیلت
فقیری جو کرنی تو علم بیدہ — امیری جو کرنی تو علم بیدہ
وزیری جو کرنی تو علم بیدہ — دبیری جو کرنی تو علم بیدہ
ترا علم در دین ودنیا تمام
کہ کامی تواز علم گیرد نظام
حسن علم ہی اوسکا توقیر ہے — بزرگی کی جہرہ پہ تنویر ہے
جو بی علم ہی اوسکی تحقیر ہے — بنظر اب بی ہنگ تدبیر ہے
میا موز حسن علم کر عاقلی
کہ بی علم بجہل بجہ عاقلی

نهد علم نهان گنجینه خنهر نی بدها — او نهان دولت نی تهن جاهل سدا
نهد پیدا با سر او یکی نوا — غرض او یکی نزدیک هر کز نجا

ولا کر خردمند و هوشیار
یکی صحبت جاهلان اختیار

چو جاهل او یکی نی متصل — نه او یکی سخن سن نو چو غنچه کهل
سدا دور هو او سن نر کز نمل — چو جاری نزر کی نوان را کدل

ز جاهل کریزنده چون نر باشی
مبا میخته خون شکر نیز باشی

نکر ربط جاهل سی نر کز نی نش — نرا او یکی ملی نسن هو کا زیان
خطر او نیکی ملی نسن نکه او نیا — کهاهی نر کز نی یون مهربان

ز جاهل حذر کردن او لابود
کر نو نگ دنیا و عقبی بود

چو کر تای جاهل وه تیز نهن — و تهتای جاهل وه هی بدترین
سنجیده یک نر کز نه او یکی نهن — یقین کر اسی دلن ای نخسن

ز جاهل نباید حز اقبال بد
ورز نشنود کس حز اقوال بد

نکر جاهلون کی محبت بسند — نه ال اینی کردن میں غلطی کمند
ندی او یکی الف میں حکمر کرند — یه قول بزرکان پی ای هوشمند

نرا از دها کر بود یار غار
ازان به که جاهل بود غمکسار

جهالت میں رهتای حو مبتلا — نهن او یکی عقبی سن جاهل ذرا
چو هن عقل سند او کر طبع دکا — او نهی نی توانی مری یون کها

سر فرجام جاهل خجل بود
که جاهل نکو عاقبت کم بود

نجهد عاقلون سی حو صحبت نهان — غنیمت سنجهه او نکا نسانیان
چو غصه کرین او یکی تو لطف خان — یه حکم بزرکان پی ای مهربان

از خصم جان تو عاقل بود
به از دوست دار کر جاهل بود

جنون نی جهالت کا نیتوه لیا — هر ایک او نفس رهتای دل مین خفا
کسر نی نهن او نکهن آتیه دیا — یکه اینی دل مین یهی کها

سر جاهلان چشم دارد به
که جاهل نخواهد کرفتار به

چو اکثر بیان جاهلی دلپذیر — ده و رستمان خفت بین بوم اسیر
ذلیلان او سکوی کمتر بین برنابود سر — چو دیگیا بوسیهی بیه بات ای نظر

چو جاهلک کسی در جهان کار نیست
که ناداتر از جاهلی کار نیست

هوای چو جاهل بین تو بادشاه — دیار تهتی ملک و تاج و سپاه
سبب عدل بی بیه غنایات کا — سیجهه بیه سخن ای شه بیه نقا

چو ایزد ترا این همه کام داد
چرا ایزد بیاری ترا انجام داد

کریگیا چو تو عدل کی کار و بار — بدین کی نیز اجاه او را قرار
عدالت سری رنتبه عشهر بار — تو رکنه یاد ای خسرو کی مکار

چو عدل است پیرایه خسروی
چرا عدل را دل ندادی قوی

چو کرتی بن بیان داد کا (منظا) — بیان او نکی بی ملکتانی بدام
صفت او نکی هوتی بی بی صبا و شان — سیجهه بسکوی ای شاه عالیتقبا)

چو نوشیروان عدل کرد اختیار
کنون نام ملک است تا روز یاد کار

رهی کا تبری عدل پر حو لگاه — تو دولت رهی کا تبری در کاه
اگر ی جهان بهت و حشمت کی جاه — تو ا سکوی بفتی جان ای بادشاه

ترا مملکت پایداری کند
اگر عدلت دستیاری کند

چو عادل رهی کا تو شام و سحر — کهن کی تبهی خسروی داد کر
رهی کی تبری مملکت خوب تر — بیه خوبی چو جاهی توی بره در

جهان را بانصاف آباد دار
دل اهل انصاف را شاد دار

کریگیا چو تو معدلت روز و شب — تو موکا ترا سب بین عادل لقب
تبری تنگ نامی کا بیه سبب — سیجهه بسکوی ای شاه عالی نسب

ترا زین به آخر چه حاصل بود
که نامت شهنشاه عادل بود

ندیمان ایوان عدل ملک و نگر — دلالان ایوان عدل بیه سم و زر
نمایان ایوان عدل دولت گاه — یقین جان ا سکوی نوای تاج ور

جهان را به از عدل همیار نیست
که مایه ترا ز عدلت کار نیست

هوای جنبش عدلت دلیذیر — بدا صاحب طالع هر دو اکبر
بهشت شادی اوس سیر خورد و کوثر — چو کی خورد دل بین تو سیر هیچ نظیر

ز تا سیر عدل است آرای ملک
که از عدل حاصل نود کام ملک

سعادت بیس سوتی هی جوهره ور — تعدی کرتی نهیں اوس پر ہا
سعیدی کا کرتب بیس از — میان اس سخن پر تو کر نظر

اگر خواہی از یک نجستن امان
در ظلم مبند بر امان جهان

ستم کاری شیوه نباید ترا — ستمگر کهن گرگ کهتی ترا
ز ایک دلکوی خوف اوس کی ترا — بهلا اپنی جای تو هر کز نشها

مدار حضرت ظلم در هیچ حال
که خورشید ملکت نیاید زوال

گیاہ چشم کی کر نو دیکهن بهار — تو کر ظلم کا دور خاطر بین خار
نه بیند بوسیں زکیه کس دل به بار — سمجه کی یه بات ایی کا کار

خرابی ز بیداد بیند جهان
چو کشاورز خود زیاد خزان

تیر گر جور ہی سلطنت کا نشان — تو رکهه خلق و عالم ہی امن و امان
ستمگر نهو بیول کر تو میان — ہی بهلائی بهلائی اسی میان

رعایت در یغ از رعیت مدار
که داد دل داد خواهان برار

جو کرنا ہی سیان ظلم کهر اختیار — وه ہوتا ہی دنیا میں جلد بیس خوار
برا اوس کی کتهن ہیں بهیت دنیا — سمجهه رکهه یه دل بیس تا جدار

ستم بر ضعیفان مکن غم کن
که فریاد دارد ضعیف دل حزین

ستم کی نجات ایکدم تو بیں راه — ستمگار دنیا کی برای گناه
مکن ظلم بیس خلق کهر داد خواه — رکهه ان کی غدر اس سخن پر نگاه

ستم کش کر آہی برآرد ز دل
زند بوز او شعله در آب و گل

سکندر ز تخریب ظلم کها چو بعار — یتر اوس کی ظلم کا جو بعار
دو تها آه کا مت دلی بیں نزار — اگر خیر چاہی تو آہی نیاندار

بیندار مظلوم نایاب مباش
ز دود دل خلق غافل مباش

ستم کی روش جستن دنا پسندیدگی — هوس او سکون ها حلال نه بگذشته بتر
علی عاقبت بیند بر زنده گی — چو بگذشته هوش ها نخفته بین توان نوی

مکن بر ضعیفان بیچاره زور
به اندیش آخر ز نیکی مگور

جو گرنا نهش طلم بیند اجتناب — ده هوتای آخر ابیند عقاب
نهش دگه د گهانی بیند جزای — ستمگار دنیی گهی بلای عذاب

مکن مردم آزاری ای هوشدار
که نا گهه ای رنو قهر قهار

ستم بر جور گنتار نارد لگاه — تو رتی بین لوک او بین نالهٔ سدا
نظر اس سمی گسترد تا گجا — بیه گلشته ها اهل خرد گا بجا

گسترگاه نشر علم زد در جهان
بر آورده از اهل عالم فغان

خدا گی بداد جسه احسان ہے — قناعت گی گهر گا وه مهمان ہے
بدت آبرو او سکون زندگی — خوشی خرمی او سکون ہے ان ہے

دلا گر قناعت بدست آوری
در ایم از راحت گشی بروری

قناعت بین هوتای جو شادمان — ده در غنای آرام بین هر زمان
نه خط انه کوئی فراخم بیان — تو دنیا گی دولت بین ای بیان

غنی گر تنا شی مکن اضطراب
که سلطان نخواهد خراج از خراب

قناعت بین هوتای جو بره ور — نهیت دیکهتای کسی گا وه در
بصد بین زنهای او لی خطر — جو گی غور دل بین توان بر مفر

قناعت تونگر کند مردرا
جو ده حریص جهان گردرا

فقیری گی رتبه به گی جو لگاه — تو اوسکای گهبه او ری عز و جاه
اگرچه وه سختی بین هوتا تباه — ولی جا بتر او شکوه بطف الله

ندارد خردمند از فقر عار
که مانند نبی راز فخر افتخار

قناعت گی دولت ہے ان گدار — نه هوئی جسی دولت و بیم و راز
هر ایک وقت راضی حق بر نقط — جو دیکها تو دنیا بین سب هیچ و سخر

غنی بهار بیم و آز ارا بس است
و یکبار فقر اندر آسایش است

قناعت بیر بغنای بیان افتخار — قناعت بیر بخوبی و اعتبار

رکی حسیط حسیر بخلق روزگار — بقیق کر راسی کا توای بیر یار

قناعت بیر جاه اولیسر است

قناعت گنده هر که نیک اختر است

قناعت بیر توانگر خوانشناس — دی کام کر تای بیان عقلمند کا

ایم کوی سیجهای عزت قرا — خبای فلک بین توی در با

از تکه دستی ز سخن مثال

کی بیش خردمند هیچ است مال

جوهر قناعت بین ہے مستیقر — اوسی کے خاطر تو جلدی مذر

او سینر لوگ کہتے ہیں دولتمند — تجھی بیر بیہ لاوے ہی ایمان ای نظر

زتو قناعت بر افروز جان

اگر داری از مکث بختیر ان

تجھی بیر حرص کی جوتی — اوسی کے نہیں پوتس تیز ا بجا

مبادا بہ تقاضا نہیں عقلمند کا — سوا اوس سخن کے یہیں تجھ بیر بنا

ابا مبتلا گشت در دام حرص

شده مست لایعقل از جام حرص

جوہر حرص

جوہر حرص سینہ نوتی جمع کیا — نہ راہم کر یگا کر اسکی بولا

بھیں تیری براہ نہیں جانیگا — عبث اپنی دلکو نہ اسمیں لگا

بکر فہم کہ اموال قارون کراست

ہمہ نعمت ربع مسکون کراست

یہہ اسباب ہی جو تیری رو برد — کریگا اگر اوو تجھ حسرت و جوا

سیجھہ تو نہ اپنا اوسی کو کہو — رہیگا پڑا ایہاں یہہ اسباب اوو تو

بخواری شده آخر گرفتار خاک

چو بیمار جان نا دل دردناک

جو نیاں طبیعہ زندگی کا مرز — تو خوش رہ اوسی میں جو کچھ ملگیا

مبادا حرص بگذارد براہ هر کز تا — سیجھہ اوس سخن کو تو دل بیچ فزا

هر آنکس کہ در بند حرص او فتاد

دہد خرمن زندگانی بباد

نہ رکھہ حرص کا بوجھہ گاندی یہ بار — نہیں زندگانی کا کچھ اعتبار

بیہہ کر تا نہیں ایک جا گہہ قرار — تو بیٹھ اوتر غم ای دلفگار

جزوی کذاری زیوداری زر ۱۲

جزوی حرص

نهیب حرص بگیرد بهای رسم و راه — تو اینچنین منگر اینسو بهیبت گمراه
دگر بهادی نگاهت بخیره اشک چاه — تو مبتلا بهوگر مبتلات خواه مخواه

چرا گریزی محنت ازین بهانه
که خورده بسته نی ناگهان بپایانه

اگر چه رودان زینهار روبهار — برانتی بیمت حرص گر اختیار
که چون گهر نه چنین اوزنه دگوهر قرار — گهی کنا نخهی تو ای زر نثار

چه نالی عالمی روی زر گشته
که تو دیده دراحوال سر گشته

نهوا سقدر حرص گر آشنا — نخهی حرص گر نیابی خوبی گدا
نهی حاصل اورنخهه ندامت لوا — گهی کنا که تو نی توای زر فدا

جهان داده نقش دل بردرم
که هستی زدو فش نیدم و ندم

نخهی حرص گر نی سهی نلذم ی دار — سراسر نخهی حرص سهی بر خطا
جو عاقبت هی گرنتی هی اسی خهند — گهی کنا نخهی تو تو ای نی نخهند

جهان گشته صید بد لگار
که یادت نیاید زروز شمار

اگر زنده گی تو بر قدر دان — تو از گی هوسی بی نگهو دایگان
بیا اور بری هت نقاد بیان — جوی تو نمیر توی جهان

مکن عمر ضایع به تحصیل مال
که هم رنج گوهد نیابنده منفعت

حبیب دولت دو نیز یوی دلبذر — رو سی گنج بیان شاهانه گیر
نهو نگرهد دنیا هت برگزایر — گهی زر گهی نی نمیرای نقیر

مبادا دل آن فرد بایه شاد
که از بهر دنیا دهد دین به باد

محبت بیهن در حوا هت وفا — تو او نگاهی الفت بی نزیهه مرا
محبت معتدی وفا آشنا — وه نوتی وفا بی گهی تا کجا

دلا در وفا باش تا بت قدم
که بی سکه رایج نباشد درم

جو الفت بی عدم وفا بی گیی — دل ا نمای نقش وفا گه جوی
محبت کی تو بی اگر بی گیی — تو گهو در شت وفا گس بی

بود بیوفای گرشت زمان
مسافر گردار زشت زمان

جو جایی که خوشدل رهی مجلسی یار — تو گرجان و دل سیر وفا قضیار
جو بگذشت دوستی که جمعی نگاه بیار — بجنبید و بگذیر ز توی گلعذار

مکن بوفای خود دور سپهر
متاب زرزق دوستان روی شهر

جو ملتمار همگان تو یار و روشن بیان — تو بر خوش رهگان دل دوستان
وگر او نشر جوگان جدا از یک زبان — تو نیه بات دلمی سمجهه رکهه میان

حدائی ز احباب کردن خطاست
بریدن ز یاران خلاف وفاست

منش جنگ دلمی وفاکاران — وی زنده رهی من یاروان سیری میان
شبک هی وی راه وفا هی میان — جو جایی نزدیکه توی دوستان

مگردان ز کوی وفا روی دل
که در روی جانان بهاری بخواب

وگر هن تری یار دور ملک سار — تو آزرده او مگیت ز کهه زینهار
ستمگر نهودی که از نفت سفار — جو کسی محبت توی دوستدار

منه پای بیرون ز کوی وفا
که از دوستان نی نیرزد جفا

اگر دام الفت کهای تو ریبر — وگر دوستی تجنبن و پسند
تو گر دل هیر حسن وفا کن گزین — بسی بات کو یاد زکهه ای نظیر

بزرگان چنین کرده اند از نخست
بزرگی براه وفا کز نه هیچ
خوی دوست اندر دل دشمنان

جو رشمه هن طاعت هیر شام و سحر — رو نهی کسی عذر شرف بیشمر
کهانی هی عالم هیر روشن کهه — یهه دولت و دانشی ای بخت در

کسی را که اقبال باشد غلام
بود میلت خاطر بطاعت مدام

جو مشغول طاعت هی لیل و نهار — بترس از رو نیکی عزت هی اودار
بزرگان چنین نام از نکوکاری یادگار — بقی سی هیر بات ای سری یار

اگر منی از هیر طاعت پیمان
کشاید در دولت جاودان

جو رکعتی هن طاعت کاجزه به نوز — بخواب مهه بی هتوانی از نیکی حضور
جو جایی که بوتیر کی دلسین دور — تو اسکس سمجهه رکهه توانی بر شعور

بطاعت کوش در شبانگاهان
که روشن خورشید بی جهان

چو رکنی ہین طاعت ہمی آرام جان وہ عقبی ہمی زرشتی ست سادمان
کلید رکہ جاہا ہین او ہمی ہا بکان تجلی ہا کہ بر کس دو ہی تو ہمان

باب عبادت و خوشتان دار

کہ فردوز آخر ہمی رستگار

جہی ہی شب و روز طاعت سپی گام او ہو نشیبی بر آرامگاہی ہی آرام
بہلد او نکہی کہ ہین شب خاص و عام کہان بزرگی نی او را بہ گلام

ن ید مراز بندگی نا فرمن

کہ دولت بطاعت تو را نا فرمن

جو طاعت ہین دکہی نگہ آہی ہمان سعید او نکہی کہ ہین آہ جہان
دو نہی کہی رہ نمند بیگان ان جو دیگہا تو عالم ہین ای مہربان

سعادت ز طاعت میسر بود

دل از نور طاعت منور بود

جو کرفی ہین طاعت کہ ہا اختیار شب و روز طاعت سپی رکتی ہی کار
دی ہی ہی نہ شد او ہوشیار اسیر بتلہ کرفی او دو شد زار

ز طاعت نہ ہجد خرد مند صبر

کہ ہابد ز طاعت نباشد ہنر

الفرمن

ہوئی ہین بجز طاعت سپی زوشن چیز او نہی خلق کتی ہی ہا ملک نیز
چو جای کہ دل بو نجستا بپذیر تو لذوم ہی تجلی ہی ہا ی بطبر

بر شنده افرینده باش

در ایوان طاعت نشینده باش

جہی ہی چو برستی ہمان بہتر مثل وی تو نگر ہین وی نجت در
صفت او نکی ہوای سام و بحر ولد او سکی تو ہی نقش جانور

اکر ہی برستی کنی اختیار

بود دولت و ہمدم و کہسار

جو رکتی ہین ہمان دولت الها دل او نکہی پاکتر کہی سپی تلا
علی ہین او نہی ملک نجتی سلار بہلد نبا جای ثوری و ثریا

ز تقوی چو رغ روان برفروز

کہ چون مک بجان کوی مک روز

جو بدتر ہی نہ خالق کہ او نکہی نماز سجای او نہی عزت و رستخیز
جو جای کہ کعبہ تو ہی مو زراز تو دایم جہان ہین بسجود نماز

نماز از سر صدق بر بابدار

کہ حاصل کنی دولت پایدار

چنین فتق کتی بی بیان برنهز تو دامن کهر او بس سین نه آلوده کر
تجنبی او بس سین ی گاکر ناحذر اسیر کهر بقین کر توای مره ور

اکر دور باشی زفتق و فجور
بنالی زکلعذار فردوس دور

چو سجی زشت کی ناهق بجا کری رودی او نکی دلبهی شدر
نظر او سکو تحریر سین خطای کنی سخن ی نهه اهل خردکی کها

کسی را که از زخم یاد لکار
نیرسد زآلوب او در شمار

چنین بوک کتی بی عصیان کو نهان مذهب کجه بعللی کا او سین زبان
تیر او بس سین هوکی برابر یان چو کجه فایده پر تقوی تو نهان

دلا عزم عصیان مکن زینهار
که فردا نباشی زخجلت رستمار

چو هوتی نهی دنیا بی عصیان کنار وری انجتی نهز ندامت کا بار
اکر نی تو کجه عاقبت دیو شمار تو اسکو بدین جان اری کنار

زعصیان کنند هوشمند احتراز
تو از آب یاسند سکر از کداز

کر کاهلند جو تو بیان زور زوب تو هوکا تیرا سب بین عاصی لقب
چنین کی ضیا عقل کا تیرب سجه رکه بی دلبن توای خجه لب

بلند تک سخت از رکنه اجتناب
که پنهان نبود نور مهر از سحاب

چو تی نهز بی بیان ورع بی بران وی هوتی نهز بانیه کا بی عیان
مضا دل او نکی نظر مکان نجی بی بیه للدم بی ای عیان

نهز از جب برهز کاری بر آر
که جب بود جای بر هز کار

نجنبی ربط عصیان نماب نهز سجه اینا دشمن تو اسکا بین
عذاب جیم سین هوکی سهمکین وکرنه بی جان ای همنشین

اکر هز نتابد زعصیان دلت
بود اضعاف السافلین منزلت

چنین نفس بدراه کتی بی بار نهوتی دی او سکی تو دلبر سوار
کریکا بت تجهیز ده سر امشار اکر بی تو عادات تو او دشوار

مکن نفس امار را بر دیه
که نا کاه کرفتار دوزخ نوی

جهیز لوک ابلیس کش نیز نیست وه ای دشمن دین و ایمان بیا
ندانه بین اوسکا دلیل علان جو دیکها تو آخر نقیر اسکر جان

دلا هر که محکوم شیطان بود
مذب و روز در بند عصیان بود

جو اوسکا فریبی بس عبت کرت وه بد خواه ای دوست تیرا نهین
خدا دی کیا عقد و تبهیز مانت یهی بات رکهه یاد ای دور بین

کسی را که شیطان بود یار غار
کجا روز محشر بود رستگار

جو هی عقل و دانش نهین کچه پیره طریقت کی دیوند نهی هین وی راهبر
جو شیطان کی وه تو هر گز مگر مسجه اس سخن کی تو ان سیمبر

کسی را که شیطان بود پیشوا
کجا باز گردد براه خدا

چلی کا جو شیطان کا دلسین تو راه تو پهان تجهه سین هوگی براد گناه
کهین کا تجهه سین تو رست و تباه نظیر اس سخن پر تو کر کے نگاه

مکن خانه زندگانی خراب
بسیلاب افغان و بد دل مشو

جو کرتی هی پهان اسکر پروردگار وی خوشحال رهتی هی لیل و نهار
ملی هی اوسنهی حشمت پایدار ای خصلت مانن نهی اس هوسیار

کرا نه شکر ایتردنه خدی زبان
بدولت آوری دولت جاودان

جو چاهی تو افزونی عز و جاه تو رکهه شکر کرنی کی پهان راه
جو هوگی تجهی شکر کی دل سین چاه تو اسکی نقیر جان اوی تهک خواه

ترا راه و نعمت فزاید ز شکر
ترا فتح از در در آید ز شکر

ملی هی جنهی عزت کی تان وی هین شکر زنی هی مک زبان
سدا شکر سین کام رکهتی هین پهان اگر عقل هی تو یهه تحقیق جان

کسی را که باشد دل حق شناس
نشاید که بندد زبان سپاس

تجهی شکر کرنی سین هے افتخار تجهی شکر کرنی سین هے اعتبار
اگر کهلنی دین کی دیکهی بهار تو ریک لحظه دنیا مین اس مین مار

ز شکر جهان آفرین سیر مباش
که در باغ دین شکر او شهد و آب

جو گرتی ہیں یہاں شکر شام و سحر — فزوں نعمت اوتی ہے اور سیم و زر

اگر دولت روز بہ کاہش — تجھے دیکھنا ہے تو اں بڑھ کر

زیادت کند شکر جاہ و جلال

زیادت کند شکر مال و منال

جو ہیں رتبہ شکر کی قدر داں — نہیں شکر سے چپ وہ رہتے یہاں

کیا کرتی ہیں وہ بندم شکر یہاں — تجھے کو ہے لازم ادا ہر زباں

قصر خزینہ شکر خدا بر میار

کہ واجب بود شکر پروردگار

جو رکھے نعمتیں بخشی ہیں اتنی — وہ ہیں بیشمار اور تیں ایک زباں

رہے تو کس طرح شکر ادا میاں — جو شاکر ہی تو اسکو ہے تحقیق جاں

رہ از شکر حق تا بزور لنہار

نداری نیاسائی ملکی از نزار

ندی شکر شیریں تو ہیں لب کو فرار — زبان کو ہے لازم شکر ہیں ہر بار

نظر اس سخن کا تو کر اعتبار — اگرچہ یہ تجھ سے ادا ہو نہ یار

ولی کہتی شکر اوتی تراست

کہ اسلام را شکر او زیوراست

صبوری کی دولت بڑی ہے میاں — جہاں میں وہ کنجی ہے ارام جاں

ہر ایک وقت خوشدل ہیں اوس کے جان — صبوری کے گن کیا کہیں خوبیاں

دلا گر صبوری کنی اختیار

بدولت آوری دولت پایدار

صبوری میں ہے وہ بجھے اعتلا — کہ ہے صابروں کی وہ دیرینہ ملا

نہیں مجھ سے یہ وصف اوسکا بیاں — غرض حد تو یہ ہے شکر ہے یار سا

صبوری بود کار پیغمبراں

نہ بچند زیں زوں دیں پروراں

صبوری کی رہ میں تو رکھ گر قدم — نہ مقصد کی رکھنی ہے پورا الم

نہ آوے کبھی خاطر میں کچھ درد و غم — یقین کر اسی بات پر دمبدم

صبوری ترا کام یہاں دیوے

زرنج و بلا رستگاری دیوے

صبوری جو گرتی ہیں یہاں صبح و شام — تو اوتی صبوری ہیں جاری مدام

ولی ہے اوسے رتبہ و احترام — یقین کر یہی بات اپنی تمام

صبوری گزید در کام جان

کہ جز صابری نیست مفتاح آں

صبوری کز یکی جود نسیمی تو بهانی
تو هم یکی تیری خوبی اسیمی جهانی

نه کیمیا یکی هم چو تو سرعت لسانی
یقین کز اسی بابت کو اومیانی

صبوری کنز گر تو را دین نبود
که تعجیل کاری شیاطین بود

چو هر که تحمل مقصد و مدعا
وه عجلی نهد نجبه سیمی بتازد

مرادی بهر او سکی میانی تخم نکهها
دسی کو یقین کز توان در بها

صبوری کلید در آمرزش است
کش مژده کنوز آرزو دست

چو چکه ی تمنا تیز جهش بهانی
بجنبش رنج دل او سی سبق بزرانی

چو چاپلی بجمکی او سکان تیزی
اسی کو یقین دل بین زاو میانی

صبوری برآرد مراد دولت
که از عالمان خلف لوح مکلت

اگر ی تو دارم سوسی بی ایر
وگر ی تیز طبع خلقت پذیر

نه لاغر خ و لیغ قلیب و کیشه
کیابی نزار کهنی یمی ایر نظیر

صبوری بر حاب او نیرانست
صبوری کنه هر که یک اخوانست

مگر عنی ره نشاط الیتام
که او شفاش جهر صبح شام

او نهی کمری ذرات عزت
تو بسر جلد بیکه مراح و جام

مده سای آن آب آتش سایر
که مستی کند اهل دل الماک

جو او سی به جالی ر دیکی کفاه
تو سو جان سهی موی او سی و کاه

مگر ره طالبی کو مست سیاه
بهار و او سکی میا کیا کهی واه واه

مگر که در سیاخ زار نگار
بود روح پرور جو لعاب نگار

جهر نوقی ر سیاش مگر عنی کا
عجب او سکی و لکهی ر علتا ف

جدیاش جو او سی مگر او کهن
تو کیفیت او سکا کهی واه کیا

خوشا لذت نوی ارباب عشق
خوشا عشرت ذوقی اصحاب عشق

جو عنی ر هر او سی مت کر جاب
او نهی بطف سهی انبی کر کیاب

دل او نکا جو کر تاری مت ذهاب
تو بده ساقیا دیر کیا لد شتاب

شراب جو لعل او انبی ر بار
شراب مصفا جو روی نگار

جو بر عالیون کوه خسم طاق کرا تجبر او سکی لذتوم ہنے کرنی دور

جو چاہی خمار و اسیر ہو وی جدا تو جلدی سین ای ساقیا در با

بیار آن شراب جواب حیات

کہ یابد ز بو بشر دل ارسم نجات

وہ سرخ خوا کہو ہیں بر ہوتے کو یا مشعلہ عشق روشن ہوئے

کبھی ز خوشی او رکبھی لی ہنے کہوں کیا ہیں اسکی لوا سکہ ہنے

خوشا ہر دستی زہا جبر بدن

خوشا دوی مشیے ز اہل دلن

کیا جنبز دل دوستی مرفدا محبت کا پیشہ ہیں دلکھی دیا

دو سینہ جا دہی و یکتا یارکا صفت اوسکا یار و نہیں اور کیا

خوش دل کہ دارد تمنای دوست

خوش دل کہ در بند لودای اوست

جو مشتاق نظارہ یار ہے او سی کو محبت تر اوار ہے

صفت از نظر اسکا لبہار ہے زبان بریں ہیں مرمار ہے

خوش دل کہ سلا از ہوای دوست

خوش دل کہ از تر لسر کوی دوست

جو رکتی ہیں یہاں راستی ہیں حال اونہیں ہوگ کتی ہیں ز خزہ فال

دل اوز نگاہ چلتا ہے اختر مثال اونہیں نیک تا بجہ ہوں گر خیال

دلا کر کسی را ستی اختیار

سود دولت ہمدم بجتیار

جو رکتی ہیں یہاں راستی کا اثر بزرگی ہیں ہوتی ہیں فر نامور

شرف اوکی زندگی ہیں مشہور تر اسر حسن و خوبی پہ کر نظر

نہ بجد سر از راستی ہوشمند

کہ از راستی نام کردہ بلند

جو ری راستی ہیں یہاں کامیاب نہیں اوکی دلکھی فراغ و نہاب

دل اوکی ہو اوکی ہمہ تن کلب جو ہو جی تو شن اگر ہیں تاب

بہ از راستی در جہاں کار نیست

کہ در دل بجز راستی خار نیست

جو رکتی ہیں یہاں راستی کا نشان تو ہر جا یہاں اوکی ہیں خوبیان

فروغ خود سینہ وہی شادمان سمجھ کر ای مانیں جو تو ہیں یہاں

دم از راستی گر زنی صبح دار

ز تارکیں حباب گیری کنار

خنهین راستی کی خوش آری طرب — وز مین کژش صدق کی عندلیب
جو نارا ستی کی هوا عتوب — پیر دلین تو بر سجیه ای حبیب

کسر را که نارا ستی گشت کار
نگاردور خنه شود رستگار

جو رکتبی مین یهان راستی ریگاه — اونهی کی بهت وک کرتی ای پاه
بزرگی سین هوتا هی اونگا بناه — اگر هی تو عاقل تو ای رشک ماه

مزن دم بجز راستی زنهار
که دارد فضیلت مین و نسیار

رهی کا جو نارا ستی مین اسیر — وه اب کی نگاهی مین هوگا حقیر
نه کجو تو نارا ستی دلپذیر — اسی کو نهی یقین دل مین گرار نظر

ز نارا ستی نیست کار بتر
کزو نام نیکو نیاید بدر

جبین جو تهه کس ای اهل جها — وه سینه کی هی تیرگی کا نشان
خرد کی ضیا کو هی کرتا نهان — جو کچهه فهم هی تو یقین کر یهان

کسر را که گردن زبان دروغ
جزا ع دلش را نیاساید فروغ

کریگا جو تو جو تهه لغز اختیار — تو هوگا خجل سب مین زیبا و خوار
طبیعت اهی کی الم سین فگار — یقین کر اسیر دلین ای غمگسار

ترا شرمساری نیاید دروغ
نگاذب در غم کشاید دروغ

اگر جو تهه بولی کا تو هر زمان — نه کوئی کهی گا بهلا تجکو یهان
کرن کی خطر تجهه سین دا نوران — پیر بات دلپذیر یقین کر یهان

ز کذاب گیرد خرد مند عار
که او را نیارد کسی در شمار

جبین جو تهه رکهتا هی تک شاد مان — او سین خوار کرتا هی هر زمان
سراسر بدی راستی هی درمیان — اگر اعتبار اپنا چاهی تو یهان

دروغ ای برادر مگو هیچ بار
که کاذب بود خوار و بی اعتبار

جو اهل جبین جو تهه یهان دلپذیر — وه هوتا هی هر انتفات اور حقیر
نهین اونکی تو قیر کرتی کبیر — جو دیکها تو هی هیچ هی پیر و حقیر

دروغ آوری را کند شرمسار
دروغ آوری را کند بی وقار

جهانی عجب بنگری ظاهر جان — تو چشم دلی باز کن اندر من
عیان هر عجب طوری از انجمن — اگر دیدنی هست بنگر بمن

نگه کن برین گنبد زرنگار
که نقشی نبود بی ستون استوار

کهین باغ و بستان کهین کهستان — کهین کوه و صحرا کهین بحر و کان
کهین هر بهار اور کهین هر خزان — و کهین دیگر گردش اختران

سه پرده چرخ گردنده بین
درو شمعهای فروزنده بین

تمامی عیان بر تو گردد عیان — هر یک وضع بین اور هر یک طور بین
چو دیدنها تو ترا این هنر بین — که گیتی کهین نقش عیان دور بین

یکی در تنعم یکی در عذاب
یکی در مشقت یکی کامیاب

کهین شادمانی کهین غمگسی — کهین خرمی اور کهین تلخی
کهین دلکشی قوت کهین سستی — غرض هر که عجب طرزی بهانگی هر

یکی تندرست و یکی ناتوان
یکی شاد خورد و یکی نوجوان

کهین نرم و خوش یکی جلگه هین راه — کهین سخت کوری کهین چاه
کهین لطف هر اور کهین ظلم آه — غرض هر که عجب یه هی هر نگاه

یکی نیک خلق و یکی تند خو
یکی تر و بارد و یکی خشک جو

کهین پی اپیانی کهین راستی — کهین جزوی اور کهین راستی
کهین پارسائی کهین کژی — غرض هر که عجب دهوم هر جا هر

یکی در صواب و یکی در خطا
یکی در ثنا گو و یکی در دعا

کهین هر زن ط اور طرب هر زمان — بهار چمن چشمه بلندان
کهین کلفت دل پی رنج بر عیان — غرض هر که عجب زنگ هی او میان

یکی در گلستان ز راحت تپیم
یکی ما غم و رنج و محنت بدیم

کهین باده عیش هر موج زن — پری زاد هستی هین نازک بدن
کهین رنج و غم بین نگی پی نگن — غرض هر که عجب دهوم هر انجمن

یکی را فروزنده شمع طرب
یکی را ز غم اور رویی چو شب

کهن شادی و غم کار و بار — عیان سیم و زر کی نهد نقش و نگار
کهن درد و غم سر زند خاطر فگار — غرض قصه عجب طور است این کار

یکی را برون رفته اندازه نیست
یکی در غم و خرج و جهد

کهن هست تردامنی شان — خوشی خوری قصه و خوبیان
کهن رنج و افسردگی هاست عیان — غرض قصه عجب هست این داستان

یکی چون گل از خوری خنده زنان
یکی را دل آزرده خاطر حزین

کهن یکی عسرت و اجمال هر یکی بیمار — نمایان هر یکی داغ و چمن کی بهار
کهن قید غم سر بسر دل در غدار — غرض قصه عجب رنگ هست این نگار

یکی در جهان جلدست ابر
یکی در کمند عوادث اسیر

کهن بارش رحمت است — ریاضت عبادت همین خوبیهاست
کهن طبع عصیان گناه است — غرض قصه عجب بیان احوالهاست

یکی تشنه از بهر طاعت بگر
یکی در گنه کرده عمر بسر

کهن راه و رسم مناجات هست — طلاوت هر یکی قوی طاعات هست
کهن داده و نیک دل راستی — غرض قصه عجب طور کی هاست

یکی با سپاس و یکی بادشاه
یکی دارد خواه و یکی باج خواه

کهن عسرت و تنگی هست بسیار یان — ز طاعت طرب کی هوادار یان
کهن رنج و غم سر گرفتار یان — غرض قصه عجب هست غمخوار یان

یکی شاد و خرم و یکی دردمند
یکی کامران و یکی مستمند

کهن بی کسی اور کهن دستگاه — کهن بوقلمی کهن عز و جاه
کهن گوشه حیرت نشین خاکسار — غرض قصه عجب بیان کاین روزگار

یکی بر حصیر و یکی بر حریر
یکی در بلاس و یکی در حریر

کهن سنجر و رنج سیمین وار هست — الم بر ام دور ما آمده است
کهن غربت و غم سراپا هست — غرض قصه تماشیست کاین جا هست

یکی را اعتماد و یکی را ابا
یکی را ایجاد و یکی را فنا

کہیں بی زری اور کہیں کنج زر — کہیں خامشی اور کہیں شور و شر
کہیں دل خفا اور کہیں شادتر — غرض جملہ عجب و یکہ بیان کا اثر

یکی بی نوا و یکی مالدار
یکی نامراد و یکی کامگار

کہیں صبح عشرت کہیں شام غم — کہیں خوری اور کہیں بے الم
کہیں مہربانی اور کہیں برہمی — غرض جملہ عجب ہیزیہ چرخ بہم

یکی راست در راہ و صف مدست
یکی خفتہ در کنج میخانہ مست

کہیں علم کا ہو رہا ہے محک — معانی کی بخت اور قسمت قلک
کہیں ہے جہالت کی ذلت عجب — غرض جملہ عجب یہانکی ہر حال دہال

یکی عالم و مقتدا و ہوشیار
یکی جاہل و بد برو شرمسار

کہیں تو شریعت کی افزار ہے — مساہب کی ہر نقطہ تذکار ہے
کہیں منکری ہیں گرفتار ہے — غرض جملہ عجب یہانکی اطوار ہے

یکی بر در شرع مسمار در
یکی در رہ کفر زنار در

کہیں خورشیں مرشد رہنما — کہ در راہ شاہ لاہوں سب اوسکی بجا
کہیں فاجر و مفسد و کاسزا — غرض جملہ عجب وضع ہر یہ لہ

یکی یک کردار و نیک رعیت
یکی غرق در بحر فسق و فساد

کہیں روز و وقت ہیں ہیں التزام — جہاد اون سیں سو ہے ننگ و نام
کہیں جلتی پر ننا ہیں ہست و لعار — غرض جملہ عجب ہیانکی ہیں کاروبار ہے

یکی غازی و جانب بہادران
یکی مرد دل سست نرسندہ جان

کہیں دیں و دیانت سیں ہیں بیگانہ — حسابیں ہیں نکلتی ہیں دینار و دام
کہیں دزد و رہزن اور قلاش — غرض جملہ عجب یہانکی ہیں کار

یکی کاسب امانت و دیانت ضمیر
یکی در دو عالم گنہ ناپذیر

زمانہ ہیں ہیں یہ جو تیز نگہان — کہیں جملہ ہیں ظاہر کہیں جملہ عیان
زنہار و یکیہ گر ہو نہ غافل میان — جو بیوند تو ہو رہ نگہ مہربان

ذریں بسر کن یکیہ بر روزگار
کہ ناگہ ز جانت برآرد دمار

جو چشمت بیرحمی بی‌شمار — تو او را نگه‌بر و سامانگر و نگهدار
نهد از سکی رهنمونی گنجه بشمار — اگر ای تو عاقل تو دانی نه‌دور

کمن شادمانی بجاه و حشم
که ناگه تو خود سر بسر کاک عدم

اگر جهانبانی تو در زمانه — سپه بی‌شمار و تنی بی‌گمانه
نهد تو بی‌تاران تو او بس زمانه — اگر ای تو عاقل تو دانی همانه

کمن تکیه بر لشکر بی‌عدد
که ناگه بود زلزله بنیادی سدد

اگر حکم ملک او را بی‌شمار — تو بر گرد بیرون تو او بس کامگار
به تو ماهی دم بیند او در بهار — اگر ای تو عاقل تو دانی نامور

کمن تکیه بر ملک و فرمانروا
که ناگه بود فرمان رسد جانرا

اگر جهانی تو کشورستانی — تو مغرور او سپر نهی صبح و شام
جو چکه عقاب سیه نخجیر کهنه گام — بود نیمه‌ای جانب احتشام

کمن شادمانی بجاه و جلال
که بی‌خوف نقصان نباشد کمال

جهانی اگر تو کشورستانی — سب اسباب دولت هر تنی بیابی
نهد سپر منوذر بر زمینی — اگر ای تو عاقل تو دانی ابابی

کمن تکیه بر ملک و تاج و لوا
که ناگه بود در آید سپاه بلا

جو آرایی تنی بیابان صاحب چشم فرو — کهان تنی در اب دلیری تنی غرور
نهد بی‌ستقامت تکاسل اسبجا گنه اثر — سبجه چهودی اب بیه سبه کرو فر

بسا بادشاهان و سلطانشان
بسا پهلوانان و کشورستان

جهان کایی بی‌جلن او بیابان — که رنتا نهی بیابان کوی جاودان
هوی بی‌بیارون کی آخر خزان — سوا و یکی تنی باغ اور جویلی بیابان

بسا ماه رویان و سیمین ذقن
بسا خانه زیبان خورشید جمن

عجب نیب ور نیب سیه تی تموین — کهانی تی محبوب اور نازنین
کوی بی‌هوش اور کوی مه جبین — غوض بهلی بی‌تی بروی زنین

بسا نوعروسان آراسته
بسا خوبرویان نوخاسته

خراب هر بیابان خوابگاه گلرخان — اسیر طرة آنگه بود دل شستان
بیر دل در بیابان تا دور نوخیزان — بصید ناز و ناز و ناز بیر تنها بیابان

بیابان ماند و لیلا کامگار
بیابان سرو قد و لیلا گلعذار

در ایشان رکتی تیز چشم و خال — که تیر غمزه نازک نوشد ال
سجیلی و همین دلربائی کی جال — کمین کیا بود اوزنگا آخر بیه جال

که گر وند بیر این عمر جاوید
کشیدند سر در گریبان خاک

غرض مو گیس هن در زیبائی — که تیر دام دل چنگی زغمزه نیز خسم
عجب اچیلدیت عجب طرزم — کرون کیا بیان اب بیز با چسم نم

جهان خرمن عمر ستانند به باد
که هرگز کسی زون نی نهد

جهان کی بیابان هن ای کاروان — تو غفلت مین ره کر نبوی شاد
زمانه ها هرگز نکرد اعتبار — چو کبک غفلت ی تخمه مین تو زنهار

منه دل برین منزل خان مان
که دردن نه بینی دلی شادمان

جو دلگیر نگاوی گا غفلت مین بیابان — رهی گا تو غرسم سین بآه و فغان
اگرچه دلاویز ری سیه مگان — ولی هو کی غافل تو هرگز نیابان

منه دل برین کاخ پر زرق و هور هم بود
که می بالد از آسمانش بلند

رهی گا جو غفلت مین بیابان بنند — وه پا و یگا هر طرف رنج و عنا
ندامت بر کنجی گا او سکی نوا — اگر هی تو غافل تو ای دل ربا

منه دل برین کهنه دیر خراب
که خالی نباشد ز بوم و غراب

اگر هو گی غفلت تخمی دلپذیر — تو هو گا کمند ام مین اسیر
لگیر گی طبیعت مین خلق کی تیر — جو آرام جای تو نر کز بیظر

منه دل برین دهر ناپایدار
ز سعدی همین یک سخن یاد دار

تم تم تمام شد کتاب

MUK120

No(36)

THE UNIVERSITY OF MELBOURNE

Library Digitised Collections

Author/s:
Akbar Abadi, Nazir

Title:
Pand namah Hazrat Shaykh Sadi

Date:
1242? [1826?]

Persistent Link:
http://hdl.handle.net/11343/23284

File Description:
Pand namah Hazrat Shaykh Sadi